

vist, V. veire Provocable, provocació, provocador, provocant, provocar, provocatiu, provocatori, V. veu Proxeneta, proxenetisme, V. xenòjob Pròxim, proximal, proximitat, V. prop Proxívol, V. poixeule Pru, V. pruna Prua, V. pruir

PRUDENT, pres del ll. *prūdēns*, -ēntis, 'previsor', 'competent', 'prudent'. □ 1.ª doc.: mj. S. xv.

«Fort mal mesclà-m / ab mon senyor: / molt bravament, / ab sagrament, / ella adverava / lo que-m posava, / mas l'hom prudent / véu clarament / qu'era falsia», JRoig (*Spill*, 1053). «A tu, Rey prudentissim, jove, --- s'esguarda en la execució --- subtilment mires, e a mi, vell, seguint les retgles de cavalleria ---», JnMartorell (§ 10, Ag. i, 32); «prudent cosa, prudens, cordatus», Busa-N.; «discret, avisat o prudent», DTo. 1670.

DERIV i CPT.: *Prudentment* [*pr.*: cautim], JnEsteve, c. 1472, *LiEleg.*; «prudenter», Busa-N. 1507].

Prudència [Llull]: el cap. XIII del *Llibre de Mil Proverbis* consta de 20 de relatius al concepte de 'prudència', i en tots vint surt aquest mot (O. C. 1901, 411-412). «--- Viu vas mi venir / la plus placent --- senyora --- Dix ella: ----- tal enfermetat havets / que leu vos en poré curar: / tots cells qui m'han volgut nomnar / Prudència, dizon veritat; / e si us tenits per consellat / de mi, tantost serets garit / ---», en el *Llibre de Fortuna e Prudència* de BMetge (NCl. x, pp. 81.27 i 57); «la mala prudència del món ensenya als seus, primerament, que cerquen les coses terrenals e que les atenguen, e que les guanyen e posseesquen, ab grans arts e maneres, no guardant d'on vénen ne d'on no», Eiximenis (*Dones*, § 150, 107v1).

«Prudència demana, senyor Déus, al vostre poder --- prudència demana a Vós amar, per açò la veritat e la justícia vos deven fer amar en mi prudència com vos pusca conèixer ---», *Art de Contemplació del Blanquerna* (NCl. III, 172.6), que no sembla ser de Llull sinó d'un deixeble del S. xv o c. 1400; Aversó, *Torcimany*, 196a2; «la prudència és saber les coses que se han de fer y les que se han de guardar», OPou (*ThPu.*, 303); el DAg. en dona una cita en JnEsteve i d'un text que seria del S. XIV. «Llur fonament deu ésser la prudença», Ausiàs (DAg.). *Prudencial* [1703, DAg].

Imprudent [DTo. 1647]; *imprudència* [Llull]: «Prudència vetla en lo temps que imprudència dorm», «prudència espera e imprudència fuig» en *Mil Proverbis*, pp. 411-2, n.º 4, 15 (també 11-14).

Pruenga, V. vinca Pruent, pruera, pruició, *pruig, pruiginós, pruija, V. pruir Pruimament, pruime, V. proïsme (PROP)

PRUIR, del ll. PRŪRĪRE 'sentir picor', amb la segona R dissimilada com a *PRŪDĪRE, forma comuna a les llengües romàniques on ha sobreviscut i que ja seria la del llatí vulgar. □ 1.ª doc.: 1371, Jacme Marc.

Tant ell (1063) com L. d'Aversó (1333.5) registren *pruu* entre verbs i altres mots rimant en -uu (duu, 60

suu, paltruu i tres o quatre més); ja usaren aquest verb en llurs textos Eiximenis, Jordi de Sant Jordi (veg. la cita a GRATAR) i JRoig: «Del fill se dexa, / ves mi se gira, / callant sospira / ---res dir no-m gosa, / pren-la gran basca: / grata-s e rasca / hon no li pru, / tot li ve 'n cru; / après plorava / ---» (*Spill*, 5317). Aquesta i la inversa eren frases vivíssimes, molt usades entre la nostra gent: els adaptadors catalans del *Decam.* (ms. de 1429) la introdueixen en sentit figurat allà on Boccaccio expressava la cosa en termes directes, parlant d'una pallissa: «ab lo bastó li grata là on li pruu» VII, § 7, 416.11 (it. «e sonerai-mel bene col bastone»).

El dicc. Ag. i *AlcM* en donen altres cites encara, dels Ss. xv i següents. Avui antiquat, no tant a Mallorca o en poesia, més encara en el Continent, on si de cas només es recorda en alguna dita aforística com «qui es grata on li pru / no fa mal a ningú» (DAg., Careta, s. v. *prurito*). El mot llatí es va perpetuar en l'it. *prudire*, oc. *pruzir*, port., gall. i ast. *pruir* (DECH IV, 666a56ss.). Aquesta mena de dissimilació tenia funcionament molt vivaç en italià sobretot: *chiedere* QUERERE, *proda* PRORA, it. ant. *fedire* FERIRE, fins al punt que Boccaccio posava, costat per costat, -d- a les formes d'aquest verb amb desinència en -r-, però no a les altres: «bella cosa è --- il fedire un segno che mai non si muti; ma quella è quasi maravigliosa, quando alcuna cosa, non usata, apparisce di subito, se subitamente da un arciere è ferita», *Decam.* I, § 7, ed. 1961, 48.4f. En el Ross. hi ha hagut una variant *priuere* amb diferenciació *üy* > *iu*, tal com *siure* SŪBERUM, *tiure* TŪFÖREM, *piuça* en el Conflent, oc. *piuze* = puça.

DERIV.: El mot viu dins aquesta família resta *pruija* 'picor', que primer seria *pruige*, -igen, provinent del ll. PRŪRĪGO, -IGĪNIS, id., fem. Ja el tenim en la forma *pruige* en el S. XIII en la Cirurgia catalana del nostre antic hípiàtric Tederic (BDC XIX, 252), *pruigen* en la trad. d'Arnau de Vilanova per BSarriera; *pruyğa* 'picor incessant' fº 26v1 (n. 25), *pruyge* 32v2 (n. 45), *VidesR* (traduint *prurigine(m)* de l'original, 65, 81.9f., i canviat en *pruyña* pel ms. B). Éssent femení, la -e aviat va tendir a confondre's amb -a, com apareix escrit en el S. XIV en el L. *de la Figura de l'ull* d'Alcoati: «la proyğa dels lagrimals» fº 53v2.5f., «la proyğa --- e-ls lagremars» 53v2.3f., *pruyğa* 42v2.8f; *prohiğa* (rimant amb *desiğa*, *ciğa*, *caliğa* i 15 més en -iğa) en JMarc (270), *proiğa* en Aversó (116.20).

Rectifico un malentès en Jaume Roig. «Al natural / loc maternal / per fer infants, / de fulles grans / de les figueres / verdes, leteres, / féu cobertura: / en lur fisura / tocà-hi la let, / lexà-hi, de fet, / la ordinària, / hereditària, / proij', ardor; / com sa error / no confessàs / --- / eternalment / fon condemnada / ---», JRoig (*Spill*, 10397); escrit tot plegat *proghiardor* en el ms., que naturalment (éssent *gb* impossible) està per *prohigardor*; o sigui, amb elisió, *prohiğ'* ardor; car no ha existit (ni històricament es podria creure) un masculí *proiğ* com suposaren Chabàs, *AlcM* i algun aficionat tarragonès que ho cregué confusament existent a la seva comarca (a penes cal dir que *ga* està so-